

Sv. Tomaž Akvinski

TEOLOŠKA SUMA

PRVI DEL

4. VPRAŠANJE

3. ČLEN

Ali je lahko kakšno ustvarjeno bitje podobno Bogu?

(q. 6, a. 4; q. 13, a. 2; *In Sent.*, lib. I, dist. xlviii, q. 1, a. 1; lib. II, dist. xvi, q. 1, a. 1, ad 3; *De ver.*, q. 2, a. 11; q. 3, a. 1, ad 9; q. 23, a. 7, ad 9; *S. c. G.*, lib. I, cap. 29; *De pot.*, q. 7, a. 7; *In De div. nom.*, cap. 9, lect. 3)

ZDI SE, da nobeno ustvarjeno bitje ne more biti podobno Bogu, saj:

1. Rečeno je v Psalmu (85, 5): *»ni ga tebi enakega med bogovi, Gospod«*; med vsemi ustvarjenimi bitji pa so najodličnejša tista, ki je jim reče *bogovi* v udeležnem smislu. Toliko manj lahko zato rečemo, da so druga ustvarjena bitja podobna Bogu.

2. Podobnost je nekakšna primerjava. Ni pa primerjave med stvarmi, ki sodijo v različne rodove; torej med njimi ni niti podobnosti; ne rečemo namreč, da je sladkost podobna belini. Nobeno ustvarjeno bitje pa ni istega rodu z Bogom, saj Bog sploh ne sodi v noben rod, kot je bilo dokazano zgoraj (q. 3, a. 5). Torej nobeno ustvarjeno bitje ni podobno Bogu.

3. Podobne so tiste stvari, ki se ujemanje v liku. Toda nič se ne ujema z Bogom v liku: bistvo nobene stvari ni bit sama, razen pri Bogu. Torej nobeno ustvarjeno bitje ne more biti podobno Bogu.

4. Pri podobnih stvareh je podobnost vzajemna: kar je podobno je namreč podobno temu, kar je podobno. Če bi torej kakšno ustvarjeno bitje bilo podobno Bogu, bi tudi Bog moral biti podoben ustvarjenemu bitju. To je pa zoper besede Izaije (40, 18): *»Komu hočete primerjati Boga?«*

TODA PROTI temu je zapisano v 1 Mz 1, 26: *»Naredimo človeka po svoji podobi in sličnosti«*; v 1 Jn 3, 2 pa piše: *»ko se prikaže, mu bomo podobni«*.

ODGOVARJAM, da zato, ker se podobnost obravnava glede na ujemanje in povezanost v liku, je podobnost mnogoteri glede na različne načine te povezanosti. Nekatere stvari imenujemo podobne, ker so povezane v istem liku, in sicer v istem pomenu in na enak način: takim stvarjem ne rečemo le, da so si podobne, pač pa enake v svoji podobnosti: kakor se za dve enako beli stvari reče, da sta podobni glede beline. To je najpopolnejša podobnost. – Na drug način pravimo, da sta stvari podobni, če sta povezani v liku v istem pomenu, a ne na enak način, pač pa je med njima razlika med več in manj: tako pravimo, da je manj belo podobno bolj belemu. To je nepopolna podobnost. – Na tretji način pravimo, da sta si stvari podobni, ko sta povezani v liku, toda niti v istem pomenu niti na isti način: kakor je to pri stvareh, ki delujejo na način, ki ni enoznačen. Kakor namreč vsako delujoče bitje, v kolikor deluje, prenaša svojo podobnost na to, na kar deluje, pri čemer deluje po svojem liku,

je nujno, da je v učinku podobnost lika stvari, ki nanj deluje. Če je delujoče bitje iste vrste z učinkom, bo podobnost med njima v istem pomenu vrste: kot npr. ko človek poraja človeka. Če pa nista iste vrste, bo med njima podobnost, vendar ne v istem vrstnem pomenu: tako to, kar se poraja zaradi moči sonca, ima določeno podobnost s soncem, vendar ne takó, da bi prejelo lik sonca po podobnosti vrste, pač pa po podobnosti rodu.¹

Če torej obstaja delujoče bitje, ki ne sodi v noben rod, bo njegov učinek zato prejemal podobnost z likom delujočega bitja na še bolj oddaljen način: vendar ne tako, da bi bilo udeleženo na podobnosti lika delujočega bitja po istem pomenu vrste ali rodu, pač pa po določeni analogiji, kakor je bit sama skupna vsemu. V tem smislu pa stvari, ki izvirajo iz Boga, so mu podobne, v kolikor so bitja, saj je on prvo in univerzalno počelo vse biti.²

GLEDE PRVEGA ugovora je torej treba reči, kakor pravi sv. Dionizij (*De div. nom.*, IX, 7)³ glede odlomkov, kjer Sv. Pismo zanikuje, da bi bilo kaj podobno Bogu: to »ne nasprotuje obstoju podobnosti z njim. Hkrati so namreč ostala bitja njemu podobna in od njega različna: podobna so mu, ker ga posnemajo, kolikor je mogoče posnemati njega, ki ga ni mogoče povsem posnemati; razlikujejo pa se od njega, ker ne dosegajo svojega vzroka«: in to ne le glede na večjo ali manjšo intenzivnost, kakor je to, kar je manj belo v odnosu do tega, kar je bolj belo; saj tu ni ujemanja niti v vrsti niti v rodu.

GLEDE DRUGEGA ugovora je treba reči, da Bog ni v odnosu do ustvarjenega bitja, kakor bitje drugega rodu: pač pa kakor bitje, ki je izven slehernega rodu in ki je počelo vseh rodov.

GLEDE TRETJEGA ugovora je treba reči, da ne pripisujemo podobnosti med ustvarjenim bitjem in Bogom zaradi povezanosti v liku glede na isti pomen rodu ali vrste, temveč le po analogiji; kakor je namreč Bog bitje po svojem bistvu, so ostale stvari bitja le po udeležnosti.

GLEDE ČETRTEGA ugovora je treba reči, da čeprav je v določenem smislu dopustno reči, da je ustvarjeno bitje podobno Bogu, ni pa mogoče na noben način reči, da je Bog podoben ustvarjenemu bitju, saj kakor pravi sv. Dionizij (*De div. nom.*, IX, 6), »v tem, kar je istega reda, je tudi veliko podobnosti, ne pa med vzrokom in učinkom«: pravimo namreč, da je slika podobna človeku ne pa obratno. V istem smislu je torej mogoče reči, da je ustvarjeno bitje podobno Bogu, ne pa da je Bog podoben ustvarjenemu bitju.

¹ Ker sta npr. tako sonce kot rastlina nekaj svetlega.

² Vidimo torej, da sv. Tomaž seveda ne pravi, da bi bil Bog bit stvari, pač pa da je med njim, ki je svoja lastna bit (prim. op. h q. 3, a. 4) in vzrok vse ostale biti ter ostalimi ustvarjenimi bitji podobnost, ker tudi slednje imajo bit, a ne v istem pomenu: v Bogu je njegova bit istovetna z bistvom, v ustvarjenih bitjih pa ni (prim. spodaj ad 3, pa tudi q. 3, a. 4). To je znamenita Tomaževa *analogia entis*, kakor poteka med Bogom in ustvarjenim bitjem.

³ PG 3, 916.